

EL GREMI DE PARAIRES DE LA CIUTAT DE VIC

Origens i importància del gremi

La paraula «paraire» ve del llatí, del verb *parare*, que significa preparar. En efecte, era la persona que tenia cura de preparar i distribuir les llanes per convertir-les en productes manufacturats. En el seu taller comprava, rentava i pentinava. Acabades aquestes operacions, la llana era portada a les filadores, teixidors i tenyidors, i era retornada altra volta a casa del paraire, el qual havia de respondre del seu acabat total.

A Vic, tenim unes breus notícies dels paraires durant l'Edat Mitjana: un llibre de compres i vendes de llanes manufacturades, de l'any 1363, i el privilegi atorgat pel rei Joan I a la ciutat de Tortosa, el 12 de desembre de 1393, pel qual autoritzava a dues persones, «en lo offici de la draperia expertes», per a mesurar i vigilar la fabricació de robes.

Molt més complertes són les notícies a partir de l'Edat Moderna. Els manuscrits 153 i 154 de la Curia Fumada, presenten ja els paraires organitzats en gremi. No diuen res de quan es va formar, ni si té origen en una confraria religiosa. Aquests manuscrits regulen meticulosament tot el treball llaner. El seu contingut són unes recopilacions d'ordenacions. El manuscrit 153 queda inclòs en el 154. Apareixen sota el títol d'«Ordenacions de la cofradia de San Gabriel i San Simeón dels paraires de Vich» i «Ordenacions de la cofradia de San Miquel i San Gabriel dels paraires de Vich». Foren promulgades entre 1488-1510, les primeres i entre 1512-1522, les segones.

Aquest gremi es va mantenir amb molta regularitat durant els segles XVI i XVII. Fou el més important de la ciutat pel seu treball i pel nombre de persones que hi pertanyien. Tenim testimonis de l'època, com el de Jerònim Pau, el qual diu que les comarques de Vic i Moià eren remarcables pels seus paraires. De totes maneres, el millor i més cert que certifica tot això són els fogatges. Ens fixarem en el de 1553, que fou el darrer fins a arribar als censos del segle XVIII. Per ell sabem que la ciutat tenia 598 focs, i comptant a cinc habitants per foc dóna un total de 2.990. El fogatge és molt complert ja que diu el nom de totes les persones i els oficis que feien: unes poques professions liberals, hostalers, mercaders i molts artesans, especialment paraires, els quals eren 113, número que ultrapassa a tots els dels altres oficis. Pel mateix fogatge sabem que la gran majoria dels paraires vivien al carrer de la Riera.

Les actes notarials de les assemblees o reunions periòdiques dels mestres paraires certifiquen la seva continuïtat amb una assistència mitjana de 40 a 50 persones a cada una.

Organització interna i admissió de confreres

Les actes notarials de l'Arxiu de la Cúria Fumada són seguides des de 1588 fins el 1713. Són actes d'assemblees, examens de mestres i certificats d'haver rebut alguns béns del gremi. Gràcies a elles, es coneix l'organització i funcionament. Tenien cura del gremi i de la bona marxa del treball unes persones elegides cada any en una d'aquestes assemblees.

El càrrec més important i de més responsabilitat era el de *sobreposat* o inspector. Se n'elegien quatre: tres paraires i un teixidor. L'elecció tenia lloc el dia 25 de març, festivitat de l'Anunciació de la Mare de Déu. El sistema que seguien s'anomenava insaculació: els noms dels confreres eren escrits en unes celluletes de pergamí i posats dins una bossa, la qual es renovava cada dos anys. Un nen que no tingués encara deu anys treia les celluletes. Se'ls exigia de saber llegir i escriure, de tenir taller propi i estar dues hores cada dia, una al matí i una a la tarda, a la botiga del gremi per controlar la bona fabricació de peces i mesurar-les, cobrant una quota fixa per peça; visitar els tallers dels paraires, donar el títol de mestre als nous examinats i, cas d'escassejar la feina, distribuir-la perquè no en faltés a ningú.

Pel govern del gremi hi havia els prohoms o procuradors, també en nombre de quatre. La seva elecció se celebrava en una assemblea restringida el primer dia de l'any. L'elecció, la feien els mateixos procuradors cessants entre els mestres que creien convenients. S'encarregaven de convocar i organitzar les assemblees, guardar els béns. Cobraven, a canvi, una petita quota de cada confrare.

Per cobrar els examens i impostos extraordinaris tenien el clavari, càrrec que requeia en el primer procurador de l'any anterior.

Tot pareire havia de passar pels tres graus abans de convertir-se en mestre: aprenent; ho era per espai de tres anys i havia de complir rigorosament tal com demanaven en algunes assemblees, l'oficial i el mestre. Per passar l'examen de mestre s'havia d'estar casat, condició que no afectava els fills de mestre pareire. L'examen es feia a la botiga dels sobreposats, davant d'ells, el clavari i el notari del gremi. Passada la prova de suficiència, li era concedit un senyal escollit per ell mateix, que consistia en un signe o una lletra amb la qual marcava les robes sortides del seu taller. El preu dels examens començà en dues lliures i dotze sous pels que no ho eren. A finals del segle XVII, s'apujà a deu lliures i deu sous pels primers i vinti-i-una lliures pels segons.

En tots aquests anys, hi entraren 271 confreres, dels quals 170 eren vigatans i la resta dels pobles veïns. El que donà més paraires a Vic fou Taradell, amb 21. De fora de Catalunya sols trobem: un mallorquí, un castellà i tres francesos.

Confraries i actes religiosos

Encara que no hi hagi documents que facin arrencar la història del gremi d'una confraria religiosa, en conserva o treu moltes coses. El mateix nom de confreres amb què són coneguts els agremiats. Està sota l'advocació de dos sants: Sant Gabriel i Sant Simeó, als quals s'afegeix, el dia 9 d'abril de 1674, Sant Albert Bergamense, perquè deien que era dominic i paraire. Dels disset Alberts del santoral, només hi ha un Beat Albert de Bèrgamo, sense, però, que s'anoti el dia de la seva celebració. De Sant Miquel, que el trobem encapçalant les segones Ordinacions, no se'n parla com a patró del gremi.

En honor d'aquests sants, fan dues festes cada any a l'església de Sant Domènec, convent on celebren habitualment les assemblees. En aquesta església hi tenen un altar propi; i han de tenir cura de la seva construcció, conservació i celebració del culte. Parlen que a l'altar hi ha un retaule molt vell que han de reparar. Ara, no trobem cap acta que ho certifiqui. I el 1614 decideixen de fer un retaule nou. L'encarreguen a l'escultor Joan Antoni Rosés. L'esculpí en fusta d'alber i les seves dimensions eren de sis metres i mig d'alçada per quatre d'amplada. Hi havia, a l'altar, tres arcs separats per columnes: sota cada un d'ells, en les concavitats corresponents o «pasteres», hi col·locaren una estàtua: la Verge amb un llibre a les mans, al centre; Sant Simeó sostenint Jesús i Sant Gabriel amb un liri, a ambdós costats. El preu del retaule fou fixat en 115 lliures de plata.

Fins al cap de vint anys no es decidiren a pintar-lo. Es comprometé a fer-ho Josep Vivet, per 120 lliures. Les pintures que completaren el retaule foren: l'Arcàngel Sant Miquel, el naixement de Jesús i l'adoració dels Mags, a les taules de les predelles; Jesús Crucificat, Sant Llucià i Sant Marcià, a la part superior. La resta, de color daurat el que es veia i groc el que no es veia; els pilars, de color de jaspí brunyit.

Abans de col·locar-ho de nou, arreglaren un xic l'altar al qual anava destinat. Per a l'altar, tenien: tovalles, el llum i un calze.

Com a confreres tenien el deure de participar en tots els actes religiosos, així com també d'assistir als viàtics i enterrament dels agremiats, alguns dels quals duïen el fèretre. El gremi pagava l'enterrament i una missa de funeral.

La confraria tenia cura, també —ja que tenia una institució per aquesta finalitat—, de donar un dot a les filles dels confreres que es casaven o es feien monges. La institució s'anomenava la Pia Causa, i deien que la tenien totes les confraries de la ciutat. D'aquesta, se n'encarregava el tresorer o clavari del gremi. L'acta de la seva fundació fou el 22 de novembre de 1587, i les primeres donzelles que reberen diners foren les casades el 1594. El capital inicial sortí de pagar un ducat cada confrare. Només s'hi negaren cinc a participar-hi. En els seus començaments repartiren una quantitat inferior a vuit lliures, i a finals dels segle XVII ja era superior a vuitanta. El nombre de donzelles que prenien estat cada any era de quatre a cinc, normalment.

Per augmentar les seves rendes, la Pia Causa actuà com a prestamista. Amb el seu capital es crearen censals dels quals rebien un sou per lliura deixada cada any. El censal durà fins al segle XIX, en què apareixen els mètodes actuals, la forma fonamental de crèdit en el nostre país. Inicia la creació de censals el mateix gremi i, sempre que es trobava en una mala situació, recorria a aquest mètode. Diversos particulars: paraires, teixidors i pagesos, alguns de fora de Vic, crearen censals a la Pia Causa. A finals del segle XVII rebia les rendes de vint censals.

Activitats externes i etapa final

Fins ara he fet notar l'organització del gremi. El trobem també participant en el govern de la ciutat, les seves festes, gairebé totes religioses, especialment les de Setmana Santa; té alguns dels seus membres en el tribunal de la Inquisició, i en els problemes comuns: bandolerisme i guerres que, a partir de 1640, flagel·laren contínuament el Principat i gravaren l'economia gremial.

Les últimes actes notarials s'acaben el març de 1713. A partir d'ara, sols hi ha notes esporàdiques, la qual cosa fa suposar la decadència del gremi. El 1753, demanen que els suprimeixin la bolla. El 1763, les notícies són molt complertes en donar resposta a la Reial Junta de Començ de Barcelona sobre les fàbriques de robes vigatanes, i expliquen: les fàbriques, el nombre de gent que s'hi dedica, i les robes. El 1789, una Reial Cèdula dóna llibertat a tots els fabricants de teixits per treballar sense estar sotmesos a gremi. Tenim encara les actes d'eleccions de procuradors dels últims anys del segle XVIII. La última notícia és de 1832. Les actes deixen entreveure els rumors de supressió definitiva dels gremis.

ROSER ORTIZ